

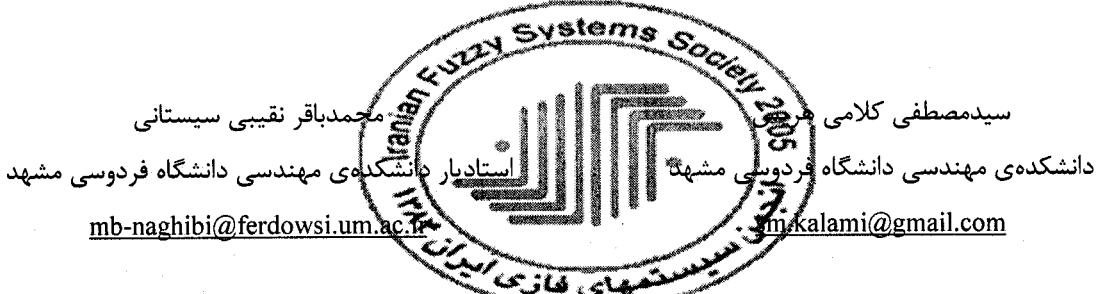
دومین کنگره مشترک سیستم‌های فازی و هوشمند ایران

2nd Joint Congress on Fuzzy and Intelligent Systems

۲۸-۳۰ October 2008 ۱۳۸۷

بررسی ارتباط طول عمر کنترل کننده و شیوه‌ی تصمیم‌گیری بهینه در حل مساله‌ی MAB با

استفاده از یادگیری تقویتی

سیدمصطفی کلامی هرچیزی
محمدباقر نقیبی سیستانی

دانشکده‌ی مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد

mb-naghibi@ferdowsi.um.ac.ir m.kalami@gmail.com

چکیده - مساله‌ی MAB کاربردهای وسیعی در علوم مهندسی، آمار، اقتصاد و روان‌شناسی دارد و در شاخه‌های مختلف علمی و فنی به اشکال متفاوتی ظاهر می‌شود. یکی از جاذبه‌هایی که در حل این مساله وجود دارد **exploitation** برقراری تعادل میان بهره‌جویی از اطلاعات فعلی و کسب اطلاعات جدید از محیط می‌باشد. این دو پدیده، به ترتیب به نام‌های **بهره‌برداری** (Exploration) و **جستجو** (Exploitation) معروف هستند. روشی که در این مقاله برای حل مساله‌ی MAB به کار رفته است، روش یادگیری تقویتی است. این روش، که نوعی رویکرد یادگیری غیر نظارت شده را پیاده‌سازی می‌کند، این امکان را فراهم می‌کند که با تغییر پارامترهای تصمیم‌گیری، تعادل مطلوب بین پدیده‌های جستجو و بهره‌برداری به وجود بیایند. در این نوشتار، با توجه آزمایش‌های متعدد، ارتباط میان پارامترهای تصمیم‌گیری و طول بازه‌ی زمانی برای حل مساله، که به طول عمر کنترل کننده یادگیرنده مترادف است، مورد بررسی قرار گرفته است.

کلید واژه - Multi-Armed Bandit (MAB)، تخصیص منابع، تصمیم‌گیری، یادگیری تقویتی، یادگیری ماشینی.

مطالعه قرار گرفته است [3]. نارندراء^۶ و تاتاکار^۷ (۱۹۸۹) این مساله را با مهندسی موردن بررسی قرار دادند که همراه با مبحث‌های کاملی در خصوص کاربردهای مختلف آن و مسائل مرتبط بود [1, 2]. این مساله در علم روان‌شناسی، نقش مهمی در بحث یادگیری آماری دارد که توسط استس^۸ (۱۹۵۰) و سپس توسط بوس^۹ و موستلر^{۱۰} (۱۹۸۵) مورد مطالعه قرار گرفته است [1].

این مساله را می‌توان نوع خاصی از مسائل تخصیص منابع به صورت دنباله‌ای در نظر گرفت [7]. در این نوع از مسائل، یک یا چند منبع به چندین دستگاه، ماشین و یا پروژه اختصاص داده می‌شوند و هدف از حل مساله، بهینه کردن عملکرد سیستم با معیاری مشخص است. مساله‌ی MAB در موضوعات مختلف علمی و فنی ظاهر می‌شود و کاربردهای فراوانی تغییر سازمان‌دهی حسن‌گرها، سیستم‌های تولیدی،

۱- مقدمه
مساله‌ی Multi-Armed Bandit یا به اختصار MAB در رشته‌های مختلف مهندسی، آمار، روان‌شناسی و اقتصاد مورد بررسی قرار گرفته و دارای کاربردهای وسیعی است. در علم آمار، این مساله با عنوان طرحی زنجیره‌ای آغاز شده مطرح است که توسط تامپسون^۱ (۱۹۳۳) و سپس به طور کامل تری توسط رابینز^۲ (۱۹۵۲) معرفی شده است. این مساله یک مدل آماری است که برای تصمیم‌گیری ارائه شده است و همزمان با این که سعی می‌شود از اطلاعات موجود برای اتخاذ بهترین تصمیمات ممکن استفاده شود، اطلاعات جدیدی نیز از محیط کسب می‌شوند که برای تصمیم‌گیری‌های آتی مورد استفاده قرار می‌کنند [1, 4, 5]. این مساله از دیدگاه آماری، توسط بلمن^۳ (۱۹۵۶) و پس^۴ (۱۹۵۷) و بولمن^۵ (۱۹۵۷) و بولمن^۶ (۱۹۵۷) مورد

⁶ Narendra

⁷ Thathachar

⁸ Estes

⁹ Bush

¹⁰ Mosteller

¹ Thompson

² Robbins

³ Bellman

⁴ Berry

⁵ Fristedt

دومین کنگره مشترک سیستم‌های فازی و هوشمند ایران

2nd Joint Congress on Fuzzy and Intelligent Systems

اقتصادی، شبکه‌های ارتباطی، ریاضیاتی، فیزیکی، پژوهشی، نظریه‌ای
کنترل، و نظریه‌ی جستجو برای آن مطرح شده‌اند [7].
قضیه‌ی مهمی که گیتینس^{۱۹۷۴} در زمان $t+1$ به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$X_i(N_i(t+1)) = \begin{cases} f_{N_i(t)}(H_i(t)), & U_i(t) = 1 \\ X_i(N_i(t)), & U_i(t) = 0 \end{cases} \quad (2)$$

در این نوشتار، مسئله‌ی MAB با استفاده از روش یادگیری
تقویتی حل شده است. با اعمال تغییرات بر روی پلارام معرف خلاصه‌تر

$$\begin{aligned} X_i(N_i(t+1)) &= f_{N_i(t)}(H_i(t))U_i(t) \\ &= X_i(N_i(t))(1-U_i(t)) \end{aligned} \quad (3)$$

شده است. در بخش ۳، مروری بر یادگیری تقویتی انجام گردید. این بخش معرف خلاصه‌تر آزمایش‌های متعددی انجام گردید، و اثبات
بررسی شده‌اند. سایر بخش‌های این مقاله به این روش
همستاند. در بخش ۲، تعریفی جامع از مسئله‌ی MAB ارائه
گرفته است. بخش ۴ نیز حاوی نتایج به دست آمده از یکتابع معلوم و واپسیه به (t) می‌باشد.
آزمایش‌های انجام شده است. **آنچه من سیستم‌های فازی ایران**
خروجی دستگاه i در زمان t عبارت است از:

$$r_i(t) = R_i(X_i(N_i(t)))U_i(t) \quad (4)$$

-۲- تعریف مسئله‌ی MAB [1,2,4,5,7,9,10]

مسئله‌ی MAB در حالت کلاسیک، از k دستگاه و یک

کنترل کننده تشکیل شده است. در هر زمان، کنترل کننده
می‌تواند فقط یک دستگاه را به کار بگیرد. در این حالت،

بقیه‌ی دستگاه‌ها، دست نخورد و ثابت باقی می‌مانند. فرض
کنید $t = 0, 1, 2, \dots$ نشان دهنده‌ی زمان می‌شود.

تعداد دفعاتی که دستگاه i تا زمان t توسط کنترل کننده

به کار گرفته شده است، با $N_i(t)$ نشان داده می‌شود.

حالت دستگاه i در زمان t ، تابعی از (t) می‌باشد $X_i(N_i(t))$

است. خروجی هر دستگاه به صورت تابعی از
حالت دستگاه به شکل $R_i(X_i(N_i(t)))$ تعریف می‌شود.

هر دستگاه به شکل مجموعه‌ای از زوج‌های مرتب

(X_i, R_i) و به صورت زیر قابل تعریف است:

-۳- مروری بر یادگیری تقویتی

یادگیری تاثیری است که یادگیرنده از محیط اطرافش
می‌گیرد. هدف از یادگیری، کسب نوعی از دانش توسط
عامل یادگیرنده است، به نحوی که عامل مذکور بتواند در
پرایا مختلاف، بهترین تصمیم ممکن را برای به دست
آوردن نتایج می‌گیرد. اتخاذ کند [1,2,6,11]. این کار، در
واقع یافتن نگاشتی از فضای حالت‌ها به فضای اعمال ممکن
در هر حالت است، که این نگاشت بهترین عمل را در هر

حالت به دست می‌هد. یادگیری وقتی اتفاق می‌افتد که
عامل با توجه به تجربه جدیدی که به دست می‌آورد، به

$$M_i = \{(X_i(N_i(t)), R_i(X_i(N_i(t))))\}$$

$$N_i(t) = 0, 1, 2, \dots, t \quad (1)$$

$$t = 0, 1, 2, \dots$$

فرض کنید $(U_1(t), U_2(t), \dots, U_k(t)) = U(t)$ عملی

است که کنترل کننده در زمان t انجام می‌دهد. قادر بودی

که (t) می‌گیرد، همگی بردارهای یکهای هستند که فقط

یک مولفه‌ی غیر صفر دارند، که مقدار این مولفه، همواره

Intelligent Systems

Scientific Society Of Iran

دومین کنگره مشترک سیستم‌های فازی و هوشمند ایران

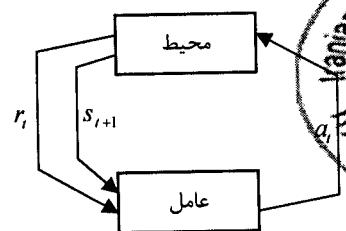
2nd Joint Congress on Fuzzy and Intelligent Systems

تاریخ: ۲۸ نوامبر ۲۰۰۸
 $z(T) = z(r_0, r_1, r_2, \dots, r_{n-1})$

بیشینه شود. z خروجی مطلوب سیستم است و بسته به نوع مسئله، می‌تواند به اشکال مختلف تعریف شود. T طول عمر عامل یادگیرنده است و نشان دهنده اندازه‌ی افق

به عملکرد بهتر نیز بشود. این چنین شیوه‌ی یادگیری، کاملاً وابسته به پسخورد^{۱۰} (Fibidk) است که به عامل یادگیرنده از طرف محیط اطراف یا سایر عوامل برگردانده می‌شود [1,6,11].

در نوع خاصی از یادگیری، موسوم به یادگیری مستقیم، هیچ‌گاه عامل یادگیرنده به شکل مستقیم محیط را بخوبی یادی می‌کند. اعمالی که انجام می‌دهد، آگاهی داده نمی‌شود. بلکه تجربت یا کمیت‌هایی را به عنوان پاداش یا جریمه دریافت می‌کند، که به صورت غیر مستقیم، معیاری از بخوبی اعمالش در هر حالت هستند [1,11]. وظیفه‌ی عامل یادگیرنده این است که با تکیه بر اطلاعات نهفته در پاداش‌ها یا جرایمی است که نه تیاقتنی کند یعنی در واقعه‌های فازی، این عامل یادگیرنده با محدودیت می‌باشد.

شکل ۱: عامل یادگیرنده و نحوه تعاملش با محیط اطراف

روشی که عامل برای انتخاب اعمال در حالات مختلف به کار می‌رود در اصطلاح سیاست یا خط مشی نامیده می‌شود. اگر A اجنبانه مجموعه‌ی اعمال در تمام حالات باشد، سیاست را می‌توان به صورت $[0,1] \rightarrow S \times A$ تعریف نمود. هنگامی که عامل در حالت s قرار دارد، (s, a) π احتمال انتخاب a به عنوان عمل بعدی، از طرف عامل یادگیرنده است. روش‌های مختلفی برای ایجاد و بهبود نگاشت π وجود دارند که مورد بحث نظریه‌ی یادگیری تقویتی می‌باشند [1,2].

شکل ۱، عامل یادگیرنده‌ای را نشان می‌دهد که با محیط اطرافش در تعامل است. نحوه‌ی حضور عامل در محیط، به صورت مجموعه‌ی حالات ممکن یا S تعریف می‌شود. در لحظه‌ی t از زمان گسسته، عامل در حالت s قرار دارد و اعمالی که عامل یادگیرنده می‌تواند انجام دهد به صورت مجموعه‌ی (s, a) تعریف می‌شود. با انجام عمل a_t ، عامل به حالت بعدی، یعنی s_{t+1} می‌رود و امتیازی به صورت r_t را از محیط اطراف دریافت می‌کند. به این ترتیب دنباله‌ی حالات $\{s_t\}$ ، دنباله‌ی اعمال $\{a_t\}$ و دنباله‌ی امتیازهای آنی $\{r_t\}$ تعریف می‌شوند. وظیفه‌ی عامل یادگیرنده، پیدا کردن روشی برای انتخاب اعمال در حالات مختلف است، به

یکی از روش‌های انتخاب، روشی است که، به روش انتخاب Greedy می‌باشد. این روش توصیه می‌کند، هم‌هر حالت عملی انتخاب شود کم‌قدر تابع ارزش بیشینه تصمیم‌گیری استفاده نمود [1,2,8,11].

یکی از روش‌های انتخاب، روشی است که، به روش انتخاب Greedy می‌باشد. این روش توصیه می‌کند، هم‌هر حالت عملی انتخاب شود کم‌قدر تابع ارزش بیشینه

دومین کنگره مشترک سیستم‌های فازی و هوشمند ایران

2nd Joint Congress on Fuzzy and Intelligent Systems

با نام بهره‌برداری^{۱۵} و امتحان سایر اعمال تجربی با نام حسنه‌گیری^{۱۶} مباریکه، این داده‌ها را در سیستم انتخابی معرفی کردند. همچنان که در پاره اول این مقاله مشاهده شد، این داده‌ها برای توزیع نرمال با میانگین صفر و انحراف استاندارد می‌باشند. این داده‌ها را می‌توان از طریق معادله زیر محاسبه کرد:

معنی‌گذاری این نتایج را می‌توان با در نظر گرفتن مواردی که در آن مجموعه‌ای اعمال قابل انجام برای مناسبی بین پدیده‌های جستجو و بهره‌برداری به است آورد، تأثیرات انتخاب هر دستگاه، نشان دهندهی عملی است که عامل معرفی می‌شوند. با تغییر پارامتر α ، می‌توان موادی

اگر از روش انتخاب Greedy-نیای انتخاب راعمی استفاده کنیم، کل راین رفایند ۲۰۰۰ بار تکرار می‌شود و شود، احتمال انتخاب عمل a ، هنگامی که عامل در حالت میانگین نتایج حاصل از آن‌ها محاسبه می‌شود. این آزمایش برای ۴ مقدار مختلف از a که عبارتند از صفر، ۰/۱، ۰/۲ و ۰/۳، تکرار شده است. برای حل این مسأله، ۵ قرار دارد، به صورت زیر خواهد بود [1,2,8]:

از تعریف زیر برای Q استفاده شده است:

$$Q(a) = \frac{r_a(0) + r_a(1) + \dots + r_a(t)}{N_a(t)}$$

$$(9) \quad \Pr(a|s) = \begin{cases} \frac{Q(s,a)}{\sum_{a' \in A} Q(s,a')} & , \varepsilon_0 \leq \varepsilon \\ 1 & , a = a^*(s), \varepsilon_0 > \varepsilon \\ 0 & , a \neq a^*(s), \varepsilon_0 > \varepsilon \end{cases}$$

که در آن، نشان دهندهی زمان حال و N_a نشان دهندهی تعداد دفعاتی است که عمل a انتخاب شده است. توجه کنید که، همان طور که در بخش ۲ گفته شد، اگر عمل a در لحظه‌ی τ انتخاب نشود، مقدار (τ_a) صفر

که در آن (s^*, a) , نشان دهندهی عملی است که دارای بیشترین Q در حالت s است. به عبارت دیگر داریم:

دانشگاه صنعتی مالک اشتر

در شکل ۲، نمودار امتیاز متوسطی که در هر مرحله به دست آمده است بر حسب مرحله و به تفکیک مقدار نشان داده شده است. با توجه به شکل ۲، به ازای مقادیر مختلف ، مقادیر متفاوتی برای متوسط امتیازهای نهایی که توسط عامل کسب می‌شود، به دست می‌آیند. اگر به ازای مقادیر مختلف ، آزمایش تکرار شود و متوسط امتیاز:

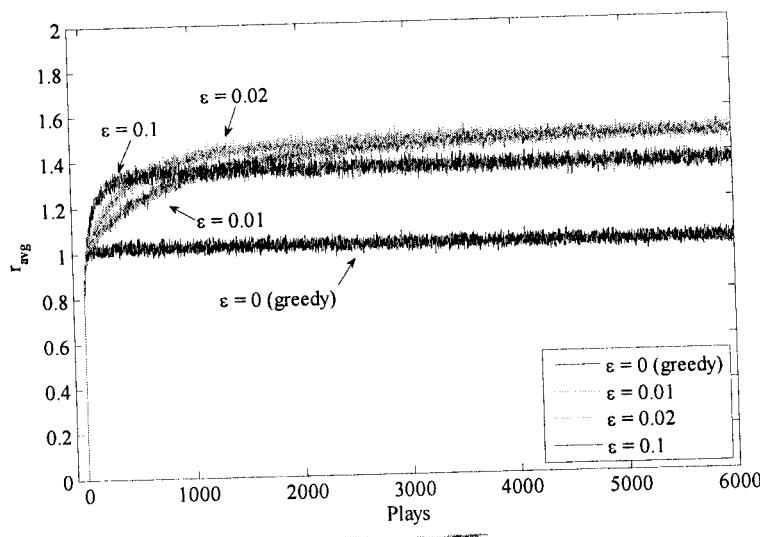
و e_0 عددی تصادفی، با توزیع یکنواخت و در بازه‌ی $[0,1]$ است و در ابتدای هر مرحله‌ی تصمیم‌گیری ایجاد می‌شود [1,2,8,11].

۴- نتایج آزمایش‌ها

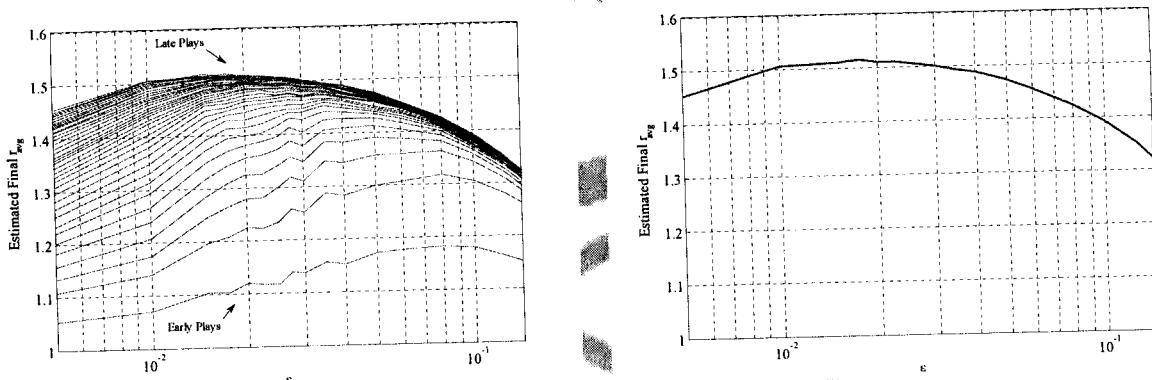
در این بخش نتایج مربوط به آزمایش‌های انجام شده بر روی نهایی کسب شده برای هر حالت محاسبه گردد، نمودار مسئله‌ی MAB که با استفاده از یادگیری تقویتی حل شده، شکل ۳ به دست می‌آید.

دومین کنگره هشترک سیستم‌های فازی و هوشمند ایران

2nd Joint Congress on Fuzzy and Intelligent Systems

شکل ۲: نمودار امتیاز متوسط کسب شده در هر مرحله

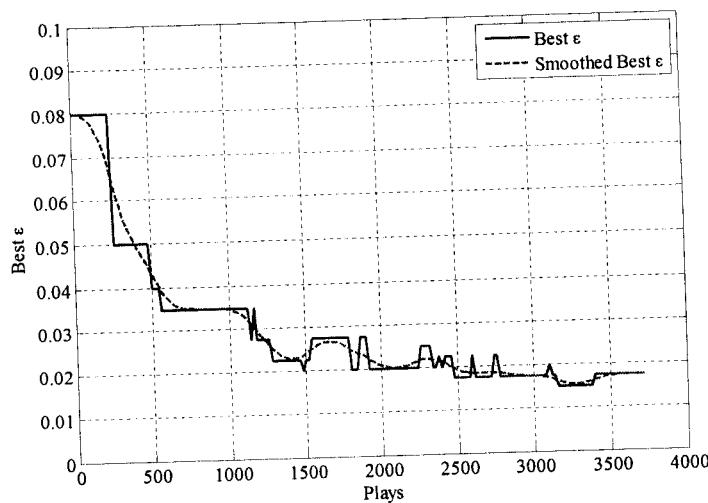
شکل ۳: متوسط امتیاز نهایی بر حسب ϵ به صورت نیم-لگاریتمی
شکل ۴: منحنی‌های مربوط به متوسط امتیازهای کسب شده در مراحل مختلف آزمایش، بر حسب ϵ به صورت نیم-لگاریتمی

همان‌طور که از شکل ۳ برمی‌آید، به ازای مقدار تقریبی ۰.۰۲۲ برای ϵ ، بهترین نتیجه به دست می‌آید. مشاهده می‌شود که در صورتی که مقداری مناسب برای ϵ انتخاب شود، می‌توان متوسط امتیاز نهایی را تا حد ۱/۵۲ بالا برد. در شکل ۳ دیده می‌شود که با فاصله گرفتن از مقدار بهینه ϵ ، مقدار متوسط امتیاز نهایی کاهش می‌یابد و نمودار تقریباً حول مقدار بهینه ϵ ، متقارن است.

اگر به ازای مراحل مختلف، متوسط امتیازهای کسب شده محاسبه و بر حسب ϵ ترسیم شوند، دسته‌ای از منحنی‌ها یادگیرنده هستند. در مقابل، هر چه مقدار ϵ کمتر شود، به دست می‌آیند که نمونه‌ای از این منحنی‌ها در شکل ۴ مشاهده شده است. مقدار بهینه‌ای که برای ϵ به دست می‌آید، اولیه‌ی آزمایش و منحنی‌های بالاتر مربوط به مراحل نهایی می‌شود. مشاهده می‌شود که فرآنم منحنی‌ها در می‌آورند که منجر به تغییری بهتر از آزمایش‌ها می‌شود.

دومین کنگره مشترک سیستم‌های فازی و هوشمند ایران

2nd Joint Conference on Fuzzy and Intelligent Systems

شکل ۵: نمودار مقادیر بهینه ϵ به ازای مراحل مختلف آزمایش

انجمن سیستم‌های فازی ایران

مراجع

- [1] Richard S. Sutton and Andrew G. Barto, *Reinforcement Learning: An Introduction*. MIT Press, Cambridge, MA, 2002.
- [2] Leslie Pack Kaelbling, Michael L. Littman and Andrew W. Moore, "Reinforcement Learning: A Survey," in *Journal of Artificial Intelligence Research*, Vol. 4, pp. 237-285, 1996.
- [3] Berry, D. and B. Fristedt, *Bandit Problems: Sequential Allocation of Experiments*. Chapman and Hall, London, 1985.
- [4] Dirk Bergemann and Juuso Välimäki, "Bandit Problems," in *Discussion Papers of Helsinki Center of Economic Research*, Vol. 93, 2006.
- [5] Braz Camargo, "Good news and bad news in two-armed bandits," in *Journal of Economic Theory*, Vol. 135, pp. 558-566, 2007.
- [6] Tom M. Mitchell, *Machine Learning*. McGraw Hill, 1997.
- [7] A. Mahajan and D. Teneketzis, "Chapter 6: Multi-Armed Bandit Problems," in *Foundations and Applications of Sensor Management*, Springer, 2008.
- [8] D.E. Koulouriotis and A. Xanthopoulos, "Reinforcement learning and evolutionary algorithms for non-stationary multi-armed bandit problems," in *Applied Mathematics and Computation*, Vol. 196, Issue 2, pp. 913-922, 2008.
- [9] Peter Auer et al, "The non-stochastic multi-armed bandit problem," in *SIAM Journal on Computing*, Vol. 32, No. 1, pp. 48-77, 2002.
- [10] P. Auer, N. Cesa-Bianchi and Paul Fischer, "Finite-time Analysis of the Multiarmed Bandit Problem," in *Machine Learning*, Vol. 47, pp. 235-256, 2002.
- [11] S. I. Reynolds, "Reinforcement Learning with Exploration," *Ph.D. Thesis*, School of Computer Science, The University of Birmingham, UK, 2002.

به وضوح مشاهده می‌شود که با افزایش تعداد مراحل، مقدار بهینه‌ای که برای ϵ به دست می‌آید، کمتر می‌شود. به عبارت دیگر، هر چه عامل یادگیرنده و یا کنترل کننده عمر بیشتری داشته باشد، می‌بایست عملکرد حریصانه‌تری از خود نشان دهد. مقادیر بیشتر ϵ نشان دهنده ریسک‌پذیری بیشتری هستند و نتایج به دست آمده ریسک بیشتری را به عامل‌های کوتاه مدت توصیه می‌کنند. اگر فارغ‌التحصیلی به مدت طولانی، مسئله‌ای MAB را تحت کنترل داشته باشد، می‌بایست ریسک کمتری انجام دهد و عملکرد محظوظانه‌تری داشته باشد. به این ترتیب کنترل کننده می‌تواند امتیاز بیشتری را کسب کند.

۵- نتیجه‌گیری

در این مقاله، با آزمایش‌های متعددی که با پارامترهای مختلف برای حل مسئله‌ی MAB ترتیب داده شد، شرایط لازم برای ایجاد موازنی بهینه بین پدیده‌های جستجو و استخراج در یادگیری تقویتی مورد بررسی قرار گرفتند. مشاهده شد که می‌توان پارامتر ϵ به نحوی تعیین کرد که بیشترین امتیاز ممکن را با هر تعداد معین از اعمال به دست آورد. برای طول عمر کمتر عامل، مقدار بهینه‌ای بیشتر است و با افزایش طول عمر عامل، مقدار بهینه‌ای ϵ رفته رفته کمتر می‌شود. به عنوان مطالعات پیشنهادی، می‌توان سایر روش‌های انتخاب و سایر مسائل و روش‌های مطرح در یادگیری تقویتی را مورخ بررسی فوارداد.